

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-70-19>
УДК 334.02: 614.02

Іванчов П.В.
аспірант,
ВНЗ «Національна академія управління»

Ivanchov P.V.
National Academy of Management

ГЛОБАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕДИЧНИХ СИСТЕМ

GLOBAL PRIORITIES OF MEDICAL SYSTEMS TRANSFORMATION

У статті обґрунтовано необхідність аналізу та орієнтації національних медичних систем на глобальні пріоритети розвитку охорони здоров'я. Підкреслено, що ВООЗ випрацювала низку взаємопов'язаних стратегій для покращення доступності медичних послуг. Зокрема нині функціонування медичних систем зосереджено на всеохоплюючому доступу до послуг охорони здоров'я, а також досягнення цілей сталого розвитку економіки. Встановлено, що довгостроковими стратегічними пріоритетами розвитку медичних систем на глобальному рівні є: розширення прав і можливостей населення щодо отримання медичних послуг, вдосконалення управління та механізмів звітності, трансформування моделі надання медичних послуг, координація в наданні медичних послуг, створення сприятливого середовища, що об'єднає зацікавлені сторони для здійснення трансформаційних змін медичної системи. Серед тактичних пріоритетів окреслено: створення спільної глобальної відповідальності щодо безпеки здоров'я, що передбачає підвищення готовності світу та окремих країн до пандемій та надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я; посилення систем охорони здоров'я для зниження наслідків пандемії COVID-19; усунення нерівності щодо надання послуг у сфері охорони здоров'я; боротьба з основними захворюваннями, серед яких рак, туберкульоз, СНІД, лихоманки Зіка та Ебола, малярія тощо; боротьба з антибіотикорезистентністю; забезпечення вільного доступу до основних медичних послуг, який включає зміцнення здоров'я, профілактику, лікування, реабілітацію та паліативну допомогу; підвищення готовності до надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я; реалізація пріоритетів у сфері охорони здоров'я у світі має глобальний характер та регулюється міжнародними стандартами. Запропоновано вносити корективи у політику охорони здоров'я та формування системи надання медичної допомоги, ураховуючи глобальні епідеміологічні, економічні та політичні ризики з одночасним відстоюванням національних інтересів.

Ключові слова: глобальні пріоритети охорони здоров'я, функціонування медичної системи, ВООЗ, доступність медицини, лікування та профілактика хвороб.

The need to analyze and focus national health systems on global health development priorities is substantiated in the article. The numbers of interrelated strategies to improve the availability of health services, developed by the WHO, are emphasized. In particular, the functioning of health systems today focuses on inclusive access to health services, as well as achieving the goals of sustainable economic development. The long-term strategic priorities for the development of medical systems at the global level are: expanding the rights and opportunities of the population to receive health services, improving governance and reporting mechanisms, transforming the model of health care, coordination in health care, creating an enabling environment, stakeholders to implement transformational changes in the medical system is established. Tactical priorities include: creating a shared global responsibility for health security, which increases the preparedness of the world and individual countries for pandemics and health emergencies; strengthening health systems to reduce the effects of the COVID-19 pandemic; eliminating inequalities in the provision of health services; fight against major diseases, including cancer, tuberculosis, AIDS, Zika and Ebola, malaria, etc.; fight against antibiotic resistance; ensuring free access to basic health services, which includes health promotion, prevention, treatment, rehabilitation and palliative care; increasing preparedness for health emergencies; implementation of global health priorities is global in nature and governed by international standards. The need to make adjustments to health policy and the formation of the health care system, taking into account global epidemiological, economic and political risks while defending national interests is proposed.

Key words: global health care priorities, functioning of the medical system, WHO, availability of medicine, treatment and prevention of diseases.

Постановка проблеми. Медицина є визначальною галуззю, хоча можливості охорони здоров'я у світі значно різняться, адже країни країни із низьким рівнем розвитку економіки значно обмежені в підтримці та збереженні здоров'я через недоступності медичної допомоги. Зважаючи на це міжнародні організації, відповідальні за охорону здоров'я формують глобальні пріоритети, орієнтовані на збереження здоров'я як найвищої цінності у всьому світі. Тому в процесі докорінних трансформаційних змін медичної галузі України вважаємо за необхідне урахування тих цілей охо-

рони здоров'я, які мають загальносвітове значення на сучасному етапі розвитку цивілізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням питань глобалізації охорони здоров'я та її впливу на функціонування галузі в Україні займалися Качала Л.О., Миронюк Г.І., Слабкий П.О., Семигіна Т.В., Шафранський В.В. та інші науковці, які привертала увагу до проблеми здійснення охорони здоров'я в Україні відповідно до глобального та європейського порядку. Проте мінливість економічної, політичної та насамперед епідеміологічної ситуації у

світі ставить перед міжнародною спільнотою нові виклики та визначає пріоритети розвитку медицини в глобальному масштабі. Тому вивчення актуальних глобальних напрямів регулювання охорони здоров'я можна розглядати як своєрідну «дорожню карту» в процесі державного управління змінами медичної системи на національному рівні.

Метою статті є аналіз глобальних пріоритетів охорони здоров'я та функціонування медичних систем з метою визначення ключових орієнтирів державного управління розвитком медичної системи в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. За досягнення високого рівня охорони здоров'я у світі відповідають міжнародні організації, тому варто розглянути пріоритети охорони здоров'я, що їх визначаються Організацією об'єднаних націй (ООН), її агенціями та іншими структурами, що впливають на встановлення міжнародних соціальних стандартів та виступають основоположниками політики в сфері охорони здоров'я, схвалюваної національними урядами [1].

У 2000 році на сесії Генеральної Асамблеї ООН ухвалено Декларацію тисячоліття, де було визначено Цілі розвитку тисячоліття, спрямовані на розв'язання найгостріших гуманітарних проблем, що стоять перед значною частиною людства: боротьба з голодом і злиднями; забезпечення доступу до освіти; досягнення гендерної рівності; зниження рівня материнської та дитячої смертності; скорочення розповсюдження ВІЛ/СНІДу та інших захворювань [2].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) як спеціальна агенція ООН з питань охорони здоров'я приділяє значну увагу рутинним пріоритетам політики як через розробку стандартів, рекомендацій, модельного законодавства, так і ухвалення хартиї, декларацій тощо, оприлюднення річних звітів щодо становища в тій чи іншій царині охорони здоров'я [3].

Впродовж останніх років ВООЗ випрацювала низку взаємопов'язаних стратегій для покращення доступності медичних послуг. Зокрема нині функціонування медичних систем зосереджено на всеохоплюючому доступу до послуг охорони здоров'я, а також досягнення цілей сталого розвитку економіки (рис. 1).

Зважаючи на ці глобальні цілі, ВООЗ низкою актів та стратегічних документів визначила такі пріоритети розбудови національних медичних систем:

– Розширення прав і можливостей населення, що передбачає надання доступу населенню до ресурсів, засобів та навиків, що допоможуть чіткіше сформулювати та розширити можливості населення щодо отримання медичних послуг. Йдеться також про охоплення малозабезпечених та неблагополучних груп населення з метою гарантування загального доступу до медпослуг, що передбачає вивільнення суспільних та індивідуальних ресурсів для дій на різних рівнях медичної системи (від окремого індивідуума до держави та світу).

– Вдосконалення управління та механізмів звітності. Стратегія щодо вдосконалення управління та

механізмів звітності передбачає покращення діалогу щодо політики у сфері охорони здоров'я, сприяння підвищенню прозорості у процесі прийняття рішень та створення надійних систем колективної підзвітності представників керівних структур, менеджерів, постачальників та користувачів медичних послуг шляхом узгодження заходів управління, підзвітності та матеріальних стимулів.

– Трансформування моделі надання медичних послуг. Переорієнтація має на меті забезпечити закупівлю й надання ефективних та дієвих медичних послуг через такі моделі, в пріоритеті яких – первинна і локальна медико-санітарна допомога та спільне надання медичних послуг. Сюди входить перехід від стаціонарної форми меддопомоги до амбулаторно-поліклінічної та поліклінічної, що безумовно, потребує інвестицій у всеохоплююче та всебічне медичне обслуговування. Останнє включає стратегії з пропагування здорового способу життя, заходи зі зміцнення й покращення здоров'я та профілактику хвороб, націлені на підвищення добробуту населення. Важливість трансформування моделей надання медичних послуг полягає й у створенні нових можливостей для міжгалузевих дій на рівні громади для вивчення соціальних аспектів здоров'я та найоптимальнішого використання дефіцитних ресурсів, враховуючи й партнерство з приватним сектором.

– Координація в наданні медичних послуг передбачає забезпечення медичної допомоги на кожному рівні, залежно від потреб та уподобань населення, а також сприяння інтеграції різних постачальників медичних послуг та створення ефективних мереж між сферою охорони здоров'я та іншими секторами. Координація не обов'язково вимагає об'єднання різних структур, служб або робочих процесів, більше фокусується на поліпшенні надання допомоги шляхом узгодження та гармонізації процесів служб.

– Створення сприятливого середовища, що об'єднає зацікавлені сторони для здійснення трансформаційних змін медичної системи. Це завдання комплексне, оскільки включає широкий набір процесів для внесення необхідних змін у законодавчу базу, фінансові механізми та переорієнтацію робочої сили й формування політичного курсу. При цьому ВООЗ рекомендує органам охорони здоров'я країн обирати ті підходи та заходи, які найбільше відповідають їх національним чи регіональним потребам та адаптувати їх відповідно до локальних можливостей та ресурсів [5].

Разом із стратегічними довгостроковими пріоритетами розвитку національних медичних систем та світова спільнота повинні реагувати на виникаючі нові загрози. Як вказує А. Кемрад-Скотт, і міжнародні організації, так і локальні учасники повинні узгоджено працювати на попередження пандемій і готуватися до них, аби применшити їх руйнівні для суспільства наслідки [6].

Необхідність цього набула особливого значення у 2020–2021-му роках, коли ключовим завданням міжна-

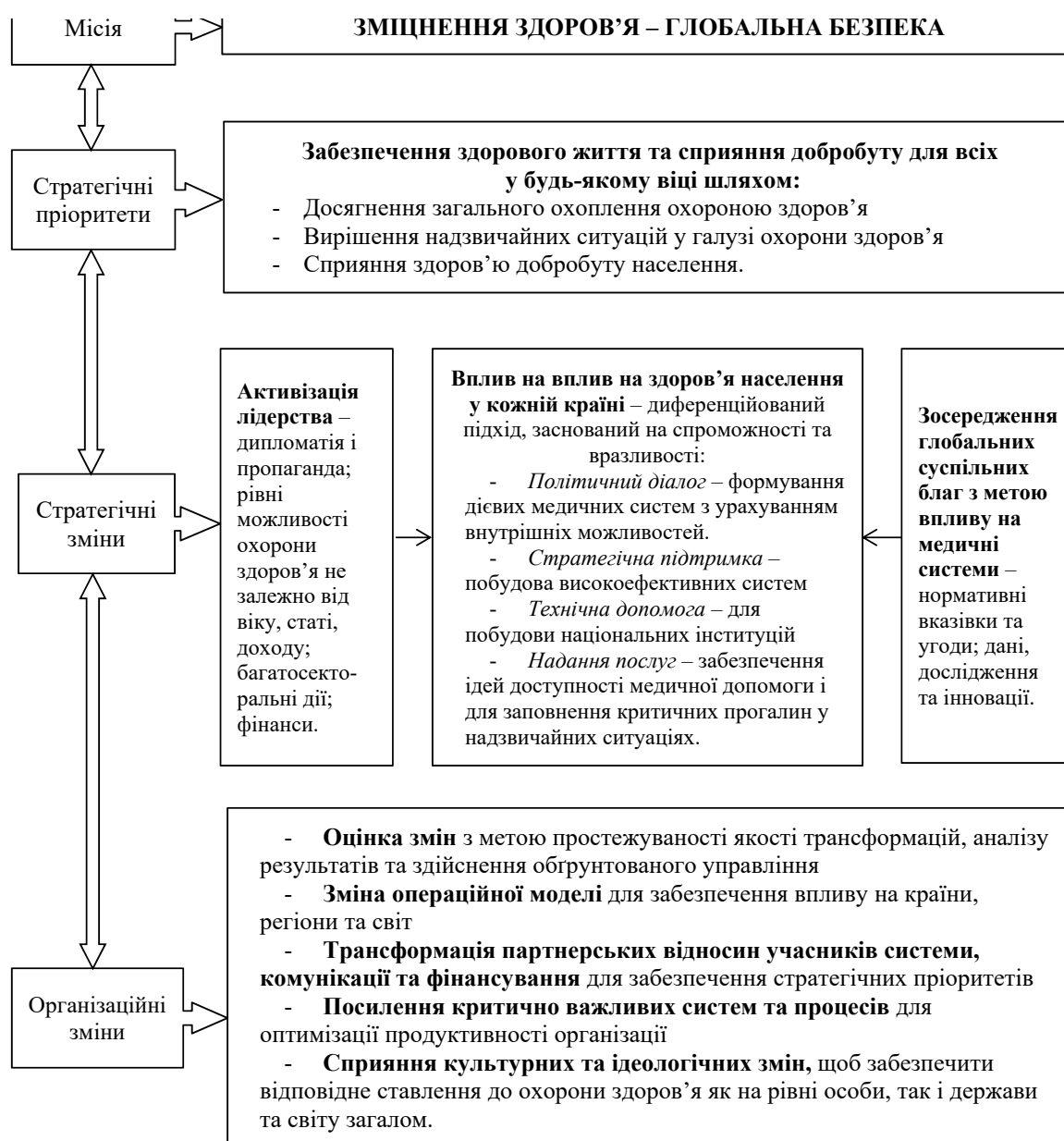

Рис. 1. Пріоритетні цілі та зміни розвитку системи охорони здоров'я ВООЗ до 2023 року

Джерело: [4]

родної спільноти стало подолання COVID-19 та дещо змістило фокус уваги з глобальних пріоритетів у сфері розвитку охорони здоров'я, адже визначальним завданням стало забезпечення швидшого та вільнішого доступу до тестів на COVID-19, безпечних та ефективних вакцин, методів лікування тощо.

Відтак, потреба бороти з пандемією SARS-CoV-2 додала до вже існуючих пріоритетів нові, не менш важливі:

- Створення спільної глобальної відповідальності щодо безпеки здоров'я, що передбачає підвищення готовності світу та окремих країн до пандемій та надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я. Одним із інструментів формування глобальної відповідальності ВООЗ називає створення «Bio Bank» – глобальної узгодженої системи

обміну матеріалами патогенних мікроорганізмів та клінічними зразками для сприяння швидкому створенню безпечних та ефективних вакцин та ліків [7].

- Посилення систем охорони здоров'я, щоб у майбутньому не допустити наслідків, яких завдала пандемія COVID-19. Так, згідно з ВООЗ, серед засобів для покращення стану систем охорони здоров'я є запровадження програми ВООЗ з надання первинної медико-санітарної допомоги та використання бази даних УНС Compendium (Всесвітнє охоплення медико-санітарними послугами) – інструменту, який допомагає визначити основні медичні послуги, яких потребують країни (вакцинація дітей, тестування тощо).

- Усунення нерівності щодо надання послуг у сфері охорони здоров'я має на меті забезпечення рівного

доступу до якісних медичних послуг усіх верств населення, не залежно від доходу, статі, етнічної приналежності, регіону чи району проживання (віддалених сільських районах, неблагополучні райони тощо), освіти, працевлаштування та ін.

– Боротьба з основними захворюваннями, серед яких рак, туберкульоз, СНІД, лихоманка Зіка та Ебола, малярія тощо (табл. 1), та боротьба з антибіотикорезистентністю. Остання проблема особливо загострилася у час пандемії, адже зросла кількість неконтрольованого та необґрунтованого застосування протимікробних препаратів, що сприяє виробленню стійкості основних збудників до протимікробних препаратів. Це у найближчому майбутньому може спровокувати проблему неможливості лікування низки інфекційних хвороб бактеріальної етіології.

– Забезпечення вільного доступу до основних медичних послуг, який включає зміцнення здоров'я, профілактику, лікування, реабілітацію та паліативну допомогу. За даними ВООЗ, наразі щонайменше половина населення світу не отримує необхідних медичних послуг, а близько 100 мільйонів людей щороку стикаються з крайньою бідністю через витрати на охорону здоров'я. Щоб ситуація змінилася, необхідний комплексний підхід: приваблення інвестиції у сферу охорони здоров'я, насамперед для формування бази потужної пацієнт-орієнтованої первинної меддопомоги; збільшення кількості кваліфікованих медпрацівників; запровадження інформаційних кампаній щодо важли-

вості ранньої діагностики й профілактики більшості захворювань; створення відповідної законодавчої бази тощо [11].

– Підвищення готовності до надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я. Згідно з баченням ВООЗ, забезпечити кращий захист населення від неочікуваних викликів можливо шляхом нарощування та підтримки стійкого національного, регіонального та глобального потенціалу, необхідного для захисту від епідемій та інших надзвичайних ситуацій та забезпечення швидкого доступу постраждалих до основних життєво необхідних медичних послуг, включаючи зміцнення здоров'я та профілактику захворювань.

– Реалізація пріоритетів у сфері охорони здоров'я у світі має глобальний характер та регулюється міжнародними стандартами, що відіграють ключову роль у визначенні мінімальних та допустимих вимог, які визнаються світовим співтовариством як такі, що не можуть бути порушені за жодних обставин, і повинні дотримуватися всіма цивілізованими державами.

Крім того, варто зазначити, що основними документами ВООЗ, прийнятими останнім часом скерованими на розвиток системи громадського здоров'я в Європейському регіоні, є програма «Здоров'я – 2020. Основи Європейської політики і стратегії для XXI століття» [12] та Європейський план дій з укріплення потенціалу і послуг громадської охорони здоров'я [13].

Політика «Здоров'я – 2020» базується на цінностях, визначених статутом ВООЗ. Це – досягнення якомога

Таблиця 1

Пріоритети ВООЗ щодо боротьби з основними захворюваннями

Пріоритет	Характеристика
Боротьба з антибіотикорезистентністю	Зниження дієвості антибіотиків загрожує втратою ефективності лікування інфекцій, раку, хронічних захворювань тощо та контролю загроз громадському здоров'ю. Від дієвості антибіотиків залежить успіх численних операцій, наприклад заміщення суглобів, трансплантація органів, лікування діабету, астми, ревматоїдного артриту та ін. Відтак, робота направлена на подолання антибіотикорезистентності має особливу важливість.
Боротьба з туберкульозом	Туберкульозом хворіє понад чверть населення планети (близько 2-х млрд жителів). Щороку 10 мільйонів осіб захворівають на цю хворобу і ризикують інфікувати інших, для майже 2-х мільйонів на рік вона стає летальною. Крім того, наразі виявлені дві антибіотикорезистентні види туберкульозу: з множинною лікарською стійкістю (ТБ МЛС) та з широкою лікарською стійкістю (ТБ ШЛС). Тому необхідно направити зусилля світової спільноти на пошук та створення ефективних засобів лікування, діагностики та профілактики цієї хвороби.
Боротьба з раком	Наразі ця хвороба на другому місці серед причин смертності в країнах ЄС після серцево-судинних захворювань. Щороку рак діагностують у 2,6 мільйона людей, 1,2 мільйони осіб гине. Проте 40% випадків хвороби можна запобігти шляхом профілактики захворювань та зміцнення здоров'я (боротьба з ожирінням, профілактика серцево-судинних хвороб та діабету, що є факторами ризику). Відтак, ключове завдання у рамках боротьби з раком, – забезпечити рівний доступ до високоякісної профілактики, діагностики, лікування та догляду [8].
Подолання небезпечних хвороб	Сюди входять: лихоманка Зіка, вірус якої переносять комарі, передається від матері до дитини під час вагітності та статевим шляхом [9]; лихоманка Ебола, гостра вірусна висококонтагіозна хвороба, з важким перебігом, високою летальністю; малярія, яка поширюється через укуси малярійних комарів, її перебіг супроводжується гарячкою, ознобом, потінням, спленомегалією, гепатомегалією й анемією, характеризується хронічним перебігом з можливістю рецидивів; та низка тропічних хвороб [10]. Робота з пошуку нових та покращення існуючих методів діагностування, лікування та лабораторних досліджень триває.
Покоління, вільне від СНІДу	Згідно із заявою Головної Асамблеї ООН, покласти край СНІДу, як глобальній загрозі здоров'ю населення до 2030-го року – цілком досяжна мета. Зокрема, завдяки підвищенню доступності антиретровірусної терапії (АРТ), швидких тестів для діагностування ВІЛ та визначення термінів інфікування, подальшій реалізації підходів, які елімінують ризики передачі вірусу від матері до дитини.

Джерело: складено автором

вищого рівня здоров'я як основне право людини. У ній визнається взаємозв'язок між діючими суб'єктами, діями та викликами у сфері охорони здоров'я на місцевому, регіональному, національному й глобальному рівнях та рекомендується підтримувати підходи і прийняти єдину основу політики, орієнтовану на результат [14].

Основи Європейської політики показують, яким чином особи, що формують політику в країнах, можуть із більшою результативністю та коефіцієнтом позитивної дії вирішувати сучасні соціальні, епідеміологічні та фінансові проблеми. Для цього їм потрібно знову визначити пріоритети, ініціювати дії в інших секторах й прийняти нові підходи до організації взаємодії секторів охорони здоров'я з іншими заінтересованими сторонами [15].

Європейський план дій з укріплення потенціалу і послуг громадської охорони здоров'я визначає 10 основних функцій громадського здоров'я:

1. Епідеміологічний нагляд та оцінка здоров'я і благополуччя населення.
2. Моніторинг та реагування на небезпеку для здоров'я і при надзвичайних ситуаціях в області охорони здоров'я.
3. Захист здоров'я, який включає безпеку навколишнього середовища, праці, харчових продуктів тощо.
4. Зміцнення здоров'я, включаючи вплив на соціальні детермінанти та скорочення нерівності в показниках здоров'я.
5. Профілактика хвороб, включаючи раннє виявлення порушень у здоров'ї.
6. Забезпечення стратегічного керівництва в інтересах здоров'я.
7. Забезпечення сфери громадського здоров'я кваліфікованими кадрами в достатній кількості.
8. Забезпечення організаційних структур та їх фінансування.

9. Інформаційно-пояснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я.

10. Сприяння розвитку досліджень в області громадського здоров'я з метою наукового обґрунтування політики та практики [13].

Базуючись на принципах цих документів в Україні було прийнято програму «Здоров'я-2020. Український вимір», підписано Угоду про Європейську асоціацію, ведеться програма реформування медичної системи за підтримки ВООЗ, Світового банку та інших організацій з метою втілення глобальних пріоритетів розвитку охорони здоров'я в країні, зокрема:

- зміцнення медичної системи України та її потенціалу з метою підвищення доступності та якості медичної допомоги;
- попередження і контроль над інфекційними хворобами, зокрема, ВІЛ/СНІДом і туберкульозом;
- попередження та контроль за хронічними неінфекційними хворобами, які є основними причинами смертності населення в країні;
- забезпечення добробуту населення.

Проте, крім цих стратегічних пріоритетів, імплементованих в Україні необхідно вносити корективи у політику охорони здоров'я та формування системи надання медичної допомоги, урахувавши глобальні епідеміологічні, економічні та політичні ризики з одночасним відстоюванням національних інтересів.

Висновки. Сьогодні виникають нові складні проблеми, які впливають на здоров'я людей. Тому на світовому рівні необхідно не тільки координувати чіткі й послідовні дії на виклики здоров'ю населення, але й планувати сумісну довготривалу роботу, використовуючи наявні фактичні дані та ресурси відповідно до найбільш ефективних підходів і шляхів вирішення існуючих проблем, беручи до уваги національні пріоритети охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Семігіна Т. Охорона здоров'я у глобальному та європейському порядку денному. *Політичний менеджмент*. 2012. № 1-2. С. 112-120.
2. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций от 08.09.2000 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text.
3. World Health Organization (2021). Access mode: www.who.int.
4. Draft thirteenth general programme of work, 2019-2023. Report WHO (2018, April 5). URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA71/A71_4-en.pdf.
5. WHO global strategy on people-centred and integrated health services. Interim Report. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/155002/WHO_HIS_SDS_2015.6_eng.pdf?sequence=1.
6. Kamradt-Scott A. Changing Perceptions of Pandemic Influenza and Public Health Responses. *American Journal of Public Health*. 2012. Vol. 102, no. 1, pp. 90-98.
7. WHO (2020) 10 global health issues to track in 2021. URL: <https://www.who.int/news-room/spotlight/10-global-health-issues-to-track-in-2021>.
8. European Commission (2020) Cancer. EU policy on cancer. URL: https://ec.europa.eu/health/non_communicable_diseases/cancer_en.
9. Campaign to fight Zika. URL: <http://www.dph.illinois.gov/campaign-to-fight-zika/about>.
10. U.S. Centers for Disease Control and Prevention (2017) Top 10 Global Health Priorities. URL: https://www.cdc.gov/globalhealth/resources/photobook/pdf/CDC_Global_Health_Photo_Book-web.pdf.
11. WHO (2019) Promote health, keep the world safe, serve the vulnerable. Thirteenth general programme of work 2019-2023. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>.

12. Здоровье – 2020. Основы европейской политики и стратегия для XXI века. URL: <http://www.euro.who.int/PubRequest?language=Russian>.

13. WHO Regional Office for Europe (2012) European action plan for strengthening public health capacities and services. Copenhagen. URL: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/171770/RC62wd12rev1-Eng.pdf.

14. Слабкий Г.О., Миронюк Г.І., Качала Л.О. Система громадського здоров'я: бачення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я та їх зміст. Україна. *Здоров'я нації*. 2017. № 3. С. 24–31.

15. Шафранський В.В. Використання документів Всесвітньої організації охорони здоров'я в розвитку громадської охорони здоров'я України. Україна. *Здоров'я нації*. 2015. № 4. С. 7–11.

References:

1. Semigina T. (2012) Healthcare on the global and European agenda. *Politychnyy menedzhment*, no. 1–2, pp. 112–120.

2. United Nations Millennium Declaration (2000, September 8). Access mode: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text.

3. World Health Organization (2021). Available at: www.who.int.

4. Draft thirteenth general programme of work, 2019–2023. Report WHO (2018, April 5). Available at: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA71/A71_4-en.pdf.

5. WHO global strategy on people-centred and integrated health services. Interim Report. Available at: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/155002/WHO_HIS_SDS_2015.6_eng.pdf?sequence=1.

6. Kamradt-Scott A. (2012) Changing Perceptions of Pandemic Influenza and Public Health Responses. *American Journal of Public Health*, vol. 102, no. 1, pp. 90–98.

7. WHO (2020) 10 global health issues to track in 2021. Available at: <https://www.who.int/news-room/spotlight/10-global-health-issues-to-track-in-2021>.

8. European Commission (2020) Cancer. EU policy on cancer. Available at: https://ec.europa.eu/health/non_communicable_diseases/cancer_en.

9. Campaign to fight Zika. Available at: <http://www.dph.illinois.gov/campaign-to-fight-zika/about>.

10. U.S. Centers for Disease Control and Prevention (2017) Top 10 Global Health Priorities. Available at: https://www.cdc.gov/globalhealth/resources/photobook/pdf/CDC_Global_Health_Photo_Book-web.pdf.

11. WHO (2019) Promote health, keep the world safe, serve the vulnerable. Thirteenth general programme of work 2019–2023. Available at: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>.

12. Health 2020: European Policy Framework and Strategy for the 21st Century. Available at: <http://www.euro.who.int/PubRequest?language=Russian>.

13. WHO Regional Office for Europe (2012) European action plan for strengthening public health capacities and services. Copenhagen. Available at: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/171770/RC62wd12rev1-Eng.pdf.

14. Slabky G.O., Myronyuk G.I., Kachala L.O. (2017) Public health system: vision of the World Health Organization. The main operational functions of public health and their content. *Ukrayina. Zdorov'ya natsiyi*, no. 3, pp. 24–31.

15. Shafransky V.V. (2015) The use of documents of the World Health Organization in the development of public health in Ukraine. *Ukrayina. Zdorov'ya natsiyi*, no. 4, pp. 7–11.